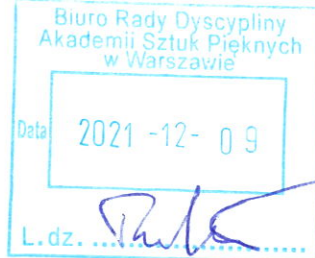

Prof. zw. dr hab. Piotr Bożyk
senior
Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie

Kraków 6 grudnia 2021

Recenzja pracy doktorskiej mgr Dominika Lisika zatytułowanej “Symbolika kulturowa przedmiotu. Projekt wystawy czasowej i serii obiektów prezentujących tradycyjne japońskie rytuały i ceremonie”

Autor ; mgr Dominik Lisik
Promotor : prof. dr hab. Jerzy Porębski
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Wzornictwa

Od przeszło pięćdziesięciu lat staram się jako projektant, twórca interaktywnych obiektów kinetycznych oraz pedagog, poznać istotę i szczególne pole relacji łączących ludzi i byty nie będące ludźmi: ożywione i nieożywione, wytworzone przez ludzi i te będące dziełem natury. Interesowały mnie możliwe przyczyny ich pojawienia się w moim czasie i wpływ tego wzajemnego kontaktu na mnie, a także na innych. Próbowałem przybliżyć się do pola tych relacji opracowując projekty, obmyślając i wykonując rzeźby, wymyślając tematy i współtworząc ze studentami wizje postaci obiektów i procesów. Próbowałem i dalej próbuję odczuć i zrozumieć sens szczególnego czasu, w którym te relacje zachodzą. Kiedy we wrześniu 2018 roku znalazłem się w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie, na wystawie “7 Rzeczy japońskich. Dizajn – Interpretacje”, nie przeczuwałem, że za kilka lat będę miał okazję powrócić do niej już nie jako zaciekawiony i zachwycony widz, ale jako recenzent pracy doktorskiej jej twórcy – Dominika Lisika. To nie pierwszy i prawdopodobnie nie ostatni czas kontaktu z osobą, przemyśleniami, obiektami, przestrzenią i miejscem dla mnie ważnym. Taki szczególny czas kontaktu, który skoro zaistniał, to prawdopodobnie nie mógł nie zaistnieć, czas który na pewno ma wpływ na moje przemyślenia i twórczość.

Praca doktorska Dominika Lisika zawarta jest w dwóch dziełach: w rozprawie naukowej zatytułowanej “Symbolika kulturowa przedmiotu. Krytyka i analiza porównawcza sposobów zapisu wartości w kulturze materialnej Zachodu i Japonii” (234 strony), w opracowaniu obejmującym założenia i opis projektu wystawy “Symbolika kulturowa przedmiotu. Projekt wystawy czasowej i serii obiektów prezentujących tradycyjne japońskie rytuały i ceremonie” (89 stron) oraz w samej wystawie zbudowanej w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie (2018), a której istotną część stanowią przedmioty zaprojektowane przez Doktoranta, a wykonane przez polskich rzemieślników. Wszystkie elementy doktoratu tworzą niezwykłą, spójną całość, zarówno pod względem merytorycznym, jak sposobu i formy prezentacji. Kolejna przestrzeń zainicjowana przez Lisika, a rozwinięta przez pracowników Muzeum, to czasoprzestrzeń / warsztaty obejmujące warstwę edukacyjną - warsztaty umożliwiające przybliżenie Europejczykom w jeszcze pełniejszy sposób duchowości japońskiej i relacji człowieka z przedmiotem, a także wzajemnych relacji ludzi poprzez przedmioty, czy w obecności przedmiotów, a zachodzącej w procesie ceremonii przygotowywania i spożywania herbaty. W tej przestrzeni następuje fizyczny, wielozmysłowy kontakt, obejmujący gesty, wrażenia dotykowe, wizualne, smakowe, węchowe...a utensylia zostały zaprojektowane przez Lisika z inspiracji i szacunku dla japońskiej tradycji, wykonane przez polskich rzemieślników we współczesnych technologiach.

Lisik jest wnikliwym badaczem, wrażliwym twórcą, dizajnerem, myślicielem, wizjonerem. Całe to wielowarstwowe dzieło zostało od początku do końca starannie, konsekwentnie zaprojektowane i wykonane - praca doktorska jest swego rodzaju manifestem wrażliwego, odpowiedzialnego i świadomego twórcy, który w oparciu o analizę przemysłów filozofów oraz dokonań architektów, dizajnerów, historyków dizajnu, antropologów, psychologów, socjologów i wielu innych, stara się wyznaczyć drogę ratunku. Rozpędzona machina produkcji i konsumpcji prowadzi prostą drogą do końca naszej cywilizacji. Autor słusznie zauważa, że wywodząca się ze zła, bo z wojen i pazerności, nastawiona wyłącznie na materialny zysk, samonapędzająca się produkcja przemysłowa i wymuszana konsumpcja prowadzą do zniszczenia nie tylko środowiska naturalnego ale też etosu ludzkiej pracy, więzi społecznych, różnorodności kulturowej etc. Naturalna ludzka potrzeba wyróżniania się, poszukiwania i wyrażania tożsamości, zostaje nakierowana na nabywanie kolejnych rzeczy, często też przy równoczesnym wymuszaniu wymiany rzeczy na nowe z uwagi na zaprojektowaną nietrwałość wyrobu lub obrzydzenie jego niemodnego wyglądu. Wielkoprzemysłowa produkcja zakłada standaryzację, stałe obniżanie kosztów produkcji, podporządkowanie cech wizualnych technologiom wytwarzania oraz uśrednionym gustom potencjalnych nabywców. Praca doktorska Lisika skupia się na odmiennej koncepcji korzystania z danego człowiekowi czasu, na przykładzie relacji człowieka z przedmiotem w kulturze codzienności Japonii. Chodzi tu zarówno o etos pracy, który zawiera wartości wynikające z szacunku dla lokalnej tradycji, szacunku dla przetwarzanego materiału, używanych narzędzi, szacunku dla natury, dla przestrzeni, dla czasu, dla innych ludzi, w końcu szacunku do samego siebie. W jakim materialnym, otoczeniu przebywamy, to co naszymi zmysłami postrzegamy, jakie materialne otoczenie sami tworzymy, wpływa również na nas kształtuje i wpływa na nasz system wartości. Dostrzegali to i analizował twórca krakowskiej szkoły dizajnu Andrzej Pawłowski. Jego koncepcja formy naturalnie ukształtowanej była próbą zbudowania bardziej przyjaznego człowiekowi, wytworzonego przez niego otoczenia (przynajmniej w sferze wizualnej) przez zastosowanie takiej zasady kształtowania brył i powierzchni jakich używa natura. Dotyczyło to swego rodzaju dialogu lub ugody między oporem kształtowanego materiału, a siłami na niego oddziałującymi. Myślę, że Lisikowi ta idea jest również bliska, mimo braku bezpośredniego odwoływania się do niej. Duch japońskiej kultury materialnej (nie w formie ale w swej istocie) zgodny jest z procesami tworzonymi przez naturę w oparciu o swego rodzaju ugody, harmonię.

Rozprawa teoretyczna jest napisana naukowym, precyzyjnym, a równocześnie pięknym językiem. Jestem pod wrażeniem konstrukcji i formy tego dzieła. Przytoczę tylko tytuły poszczególnych rozdziałów: Człowiek i przedmiot, Przedmiot w kulturze, Duch japoński, Istota rzeczy, Kontekst, Materialność, Współczesność, Powrót do wartości, Konkluzja, Bibliografia. Tekstowi towarzyszą starannie dobrane i opisane ilustracje (34). Ta rozprawa wyjaśnia i uzasadnia motywacje Autora do zajęcia się tematem porównania kultury materialnej Zachodu i Japonii, opisuje Jego zafascynowanie filozofią zen, wartością symboliki i prowadzi do wybranego sposobu dzielenia się tą fascynacją z ludźmi Zachodu. Bibliografia (ok. 111 pozycji) to wspaniałe źródło nie tylko materiału potrzebnego do wsparcia przemysłów i wniosków Autora ale też niezwykle inspirujący dla rozważań i pomysłów własnych czytelnika. Bibliografia świadczy o wielkości obszaru zainteresowań Autora oraz różnorodności zainteresowań. Treść, konstrukcja merytoryczna i forma edytorska tego dzieła jest spójna z kulturą i duchowością Japonii, którą Autor dogłębnie poznał, przeżył, którą się zachwycił i nam przedstawił, nie w celu skopiowania ale twórczego przemyślenia i wchłonięcia w naszym europejskim, zagubionym w pośpiechu i powierzchowności danym nam czasie.

Symbolika kulturowa przedmiotu. Projekt wystawy czasowej i serii obiektów prezentujących tradycyjne japońskie rytuały i ceremonie - praca doktorska Dominika Lisika składa się z dwóch części : pierwsza część dotyczy tworzenia założeń do powstania projektu wystawy, uzasadnienie wyboru siedmiu obiektów charakterystycznych dla symboliki i sztuki użytkowej Japonii.

Druga część dokumentuje wystawę w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha.

Byłem na wernisażu tej wystawy, byłem też później, gdy w niezatłoczonych przestrzeniach Muzeum mogłem spokojnie chłonąć elegancję, czystość myśli i chłonąć jej przesłanie. Skupiałem się na zaprojektowanych przez Lisika, a wykonanych przez polskich oraz japońskich rzemieślników obiektach ale również, jak w ogrodzie zen wczuwałem się w przestrzeń „pomiędzy”. Taki kontakt z przestrzenią i obiektami kojarzy mi się z sytuacją , gdy w ciemnym wnętrzu chcemy się na czymś naprawdę skupić, to patrzymy „obok”, wówczas łatwiej można dostrzec jego istotę. Przestrzeń wystawy, starannie zaprojektowana oraz obiekty stanowiące współczesną, europejską ich interpretację udowadniają profesjonalizm Autora, dobry smak oraz „dizajnerskie”, pełne szacunku wyczucie materiału, technologii, funkcji i formy. Te wybrane siedem rzeczy japońskich to: utensylia do ceremonii herbaty, tradycyjna japońska architektura, strój *haori*, papierowy latawiec, naczynie na kwiaty, miecz japoński, ogród kamienny. Nie będę opisywał tych „rzeczy” - odsyłam do opisów wykonanych przez Autora , które tak, jak cała praca są precyzyjne, pozbawione zbędnych elementów, takie „japońskie”. Oprócz wartości merytorycznej całości pracy pragnę podkreślić wysoki kunszt edytorski pracy, piękne zdjęcia, świetnie dobrane kolory i faktura papieru....

Konkluzja

Praca doktorska Pana mgr Dominika Lisika zatytułowana „Symbolika kulturowa przedmiotu.

Projekt wystawy czasowej i serii obiektów prezentujących tradycyjne japońskie rytuały i ceremonie” opracowana pod opieką promotora profesora dr habilitowanego Jerzego Porębskiego na Wydziale Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie jest pracą wybitną i w pełni spełniającą wymagania stawiane pracom doktorskim na uczelniach artystycznych.

Z pełnym przekonaniem wnoszę o nadanie Panu mgr Dominikowi Lisikowi stopnia doktora sztuki.

Równocześnie pragnę pogratulować kandydatowi i promotorowi tego wspaniałego, twórczego czasu, który wspólnie przy tej okazji stał się Ich udziałem.

Profesor dr hab. Piotr Bożyk
emeritus
Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie

Kraków 6 grudnia 2021 roku